

Natuurhistorisch Maandblad

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

REDACTIE: R. Geurts, Echt. Dr W. Minis-van de Geyn, Maastricht, C. Willemse, Eygelshoven. **Hoofdredacteur:** P. J. van Nieuwenhoven, Linnaeushof 61hs, Amsterdam O.

Voorzitter van het Natuurhistorisch Genootschap:
C. Willemse, Eygelshoven.

Secretaris: Dr E. M. Kruytzer, Bosquetplein 7, Maastricht.
Penningmeester: P. Wassenberg, Hertogsingel 87 A, giro 125366 t.n.v. Natuurhistorisch Genootschap, Maastricht.

ADMINISTRATIE: Adreswijzigingen, opgave van nieuwe leden, bestellingen van Maandbladen te zenden aan het Natuurhistorisch Museum, Bosquetplein 7, Maastricht. Tel. K 4400—4174.

Lidmaatschap f 5.00 per jaar. Het **Maandblad** wordt aan alle leden gratis toegezonden. Prijs voor niet-leden f 7,50 per jaar. Afzonderlijke nummers voor niet-leden f 0,75, voor leden f 0.50. Auteursrechten voorbehouden.

INHOUD: Oproep voor een Buitengewone Algemene Vergadering, blz. 65. — Aankondiging van de Maandvergaderingen, blz. 65. — Excursie naar het Geologisch Bureau, blz. 65. — Nieuwe leden, blz. 65. — Verslagen van de Maandvergaderingen, te Maastricht, blz. 65, te Heerlen, blz. 67. — **Petr Wygodzinsky**, The Tynsaur of the Netherlands. (Apterygota, Insecta), blz. 67.

OPROEP VOOR EEN BUITENGEWONE ALGEMENE LEDENVERGADERING

op *Woensdag 1 December*, om 19.00 uur in het Museum, ter benoeming van een nieuwe hoofdredacteur. Het Bestuur stelt voor: Dr. E. M. Kruytzer.

Andere kandidaten kunnen ter vergadering worden voorgedragen.

DE SECRETARIS.

AANKONDIGING VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te *Maastricht op Woensdag 3 November*, om 19.00 uur in het Museum.

te *Heerlen op Woensdag 10 November*, om 19.00 uur in de R.K.H.B.S.

EXCURSIE NAAR HET GEOLOGISCH BUREAU, Akerstraat 88, Heerlen, op *Zaterdag 6 Nov.*, om 15 uur. Trein uit Maastricht om 14.15 uur.

NIEUWE LEDEN:

J. Bloemen-Delsing, Burgemeester Savelberg-laan 30, Kerkrade.

Ir P. J. H. Ummels, Bosquetplein 9b, Maastricht.
Jos. Dautzenberg, Waldeck Pyrmontstraat 53, Maastricht.

K. Backer, Kalfstraat 33, Maastricht.

W. F. Helmers, Op de Berg 4, Bunde.

Dames Serrarens, Mercuriusstraat 21, Treebeek.

P. van de Winkel, B.L.O.School, Heerlen.
F. de Wever, Koninginnestraat 31, Heerlen.
Cl. Voncken, J. P. Hoofdstraat 1, Brunssum.
F. van Rijckevorsel, Trianonstr. 13, Maastricht.

VERSLAGEN VAN DE MAANDVERGADERINGEN
te Maastricht op *Woensdag 6 October 1954*.

Aanwezig de dames: Willemse-Widderhoven, Minis-van de Geyn, van der Mijll Dekker, Smeets, Berendschot en de heren Willemse, van Rummelen, Kruytzer, van der Leeuw, Nijst, Maessen, v. Rijckevorsel, Leysen, Koelman, Stevens, Br. Maurentius, Br. Marinus, Janssen, Gregoire, van Noorden, Willemse, Kicken, Bouchoms, Huygens, Mommers en Beaulen.

Na de opening herdenkt de voorzitter, dokter **Willemse**, August Stärcke, emer. zenuwarts uit Den Dolder, die op 16 September j.l. te Oegstgeest overleden is. Hij was een trouw lid en medewerker van ons Genootschap, die altijd klaar stond ons te helpen. Van zijn hand verscheen in het Maandblad de „Determineertabel voor de werksterklasse der Nederlandsche Mieren”.

Een woord van welkom richt de voorzitter tot de nieuwe biologie-leraar van de Gemeente H.B.S. en het Stedelijk Gymnasium, de heer van Rijckevorsel die voor het eerst aan de vergadering deelneemt.

De heer van Rummelen laat aan de vergadering zien de twee exemplaren van de hennepnetel, *Galeopsis*, waarvan sprake is in het vorig

Maandblad (Verslag van de vergadering te Heerlen op 14 Juli 1954)..

De heer Kruytzer doet mededeling van de oprichting van de „Stichting tot Onderzoek van Levensgemeenschappen”, waarvan de stichtingsacte verleden is 21 Augustus 1954 ten overstaan van Notaris Mr F. A. Gutteling te Utrecht. Het Natuurhistorisch Genootschap is in het bestuur vertegenwoordigd door zijn secretaris. Zoals uit de notulen van de oprichtingsvergadering van 22 December 1953 blijkt, is het niet de bedoeling van de stichting, zelf het onderzoek ter hand te nemen, maar de bestaande onderzoekingen te coördineren en, zo nodig, richtlijnen te geven voor nieuw onderzoek. Tot voorlopig voorzitter werd gekozen prof. Dr J. Heimans. Na deze mededeling laat de conservator zien een fragment van het rechter schouderblad van de hollenbeer, *Ursus spelaeus* Blum., afkomstig van de Grotte de Ramioul, gelegen op de rechter Maasoever tegenover de bekende praehistorische grot van Engis, (provincie Luik). Het stuk is geschonken door Mej. S. Giltar Veth. Spreker wil dit voorlopig beschouwen als plaatsvervanger van de vroeger in Limburg gevonden skeletresten van de hollenbeer, die zich ongeveer een eeuw geleden bevonden in de collectie van het Maas-trichtse Athenaeum, maar spoorloos zijn verdwenen, zoals reeds vermeld werd door Rutten in „Die diluvialen Säugetiere der Niederlande” 1909. (Zie Natuurhistorisch Maandblad, Jrg 25, 1936, blz. 122).

De Voorzitter heeft enkele *Diptera* meegebracht, behorende tot de familie *Tipulidae* en geschonken door Broeder Arnoud, namelijk ♀ *Dictenidia bimaculata* L., gekweekt uit een larve, gevonden in eikenhout te Gulpen 27-IV-1954 en uitgekomen te Heerlen 5-VI-1954, ♂ *Dictenidia bimaculata*, larve in elzenhout te Kerkrade 3-VII-1954 en uitgekomen te Heerlen 17-VIII-1954, *Pedicia rivosa* L. ♀ (Kerkrade 1-IX-1954) en ♂ (Kerkrade 17-VIII-1954).

Naar aanleiding van het proefschrift van G. A. Brouwer: „Historische gegevens over onze vroegere ornithologen en over de Avifauna van Nederland” (ook verschenen in *Ardea* Jrg 41, 1954. Jubileumnummer blz. 1-225) heeft Mevr. Dr W. Minis-van de Geyn nagegaan wat er van de oude Limburgse vogel-collecties is terecht gekomen, welke genoemd worden in aant. 44 van bovengenoemde publicatie (blz.

176), namelijk de collecties Beckers, Rongen en Vallen. Wij lezen hierover in Verslagen en Mededeelingen van de Nederlandsche Ornithologische Vereeniging 4, 1907, het volgende: blz. 43 en 44 „Collectie H. J. N. Beckers, leeraar aan het Collège Episcopal te Weert. Verzamelt sedert 12 jaren; zet zelf zijne voorwerpen op. De collectie bestaat ten huidige dage uit 830 stuks, en wel 680 exemplaren van inlandsche soorten, 50 exoten en 100 huiden van Japan, de Vereenigde Staten en Brazilië, en behoren voor het grootst gedeelte tot de gewoone in Nederland en elders gehouden voliërevogels. Een aantal dezer werden door mij (= Snouckaert van Schauburg. Red.) gedetermineerd. De Japan-vogels zijn allen voorzien van in het Japansch geschreven etiketten.

Onder de in Nederland verzamelde vogels zijn de meeste inlandsche soorten vertegenwoordigd, ook zeldzame als de Kleinste Waterhoen. De belangrijkste exemplaren zijn *Cerchneis verpertinus* (L.) ♂ ad. unicum voor Nederland en een oud voorwerp in overgang tot het winterkleed van *Sterna nilotica* Hasselq., welk stuk op 20 Augustus 1901 door de heer Beckers zelf nabij Sittard uit een troepje van een vijftal werd geschoten. Verder bezit de heer Beckers enkele geheele en gedeeltelijke albino's van Huismusch, Merel, Leeuwerik en Vink.”

Deze verzameling bestaat niet meer. De laatste goede exemplaren zijn door de familie Beckers geschonken aan de R.K.H.B.S. te Heerlen.

blz. 48. „Collectie Rongen kapelaan te Beek bij Maastricht. Eene verzameling van 282 stuks, meest inlandsche, doch ook enkele voliërevogels bevattende. Te bemerken een *Fulmarus glacialis* (L.) Herten (Limb.) October 1905, *Otis tetrax* L., Vlodrop (Limb.) 1905”.

Deze collectie is door Pastoor Rongen, (niet Rongen, zoals boven vermeld staat) — de vroegere kapelaan van Beek is op 14 October 1941 gestorven als pastoor van Stein — gelegateerd aan het Natuurhistorisch Museum te Maastricht.

blz. 50. „Collectie J. H. Vallen te Swalmen. Eene belangrijke collectie van 632 stuks inlandsche vogels, hoofdzakelijk de locaal-fauna van Limburg omvattend. Zee- en Strandvogels van de Noordkust en van de eilanden. Belangrijk is een exemplaar van *Nyroca nyroca* (Güld.), 21 December 1904 nabij Roermond geschoten

en een gedeeltelijke albino van den gewonen spotvogel, daar ter plaatse 8 Mei 1904 verzameld."

Volgens mededeling van de kleinzoon van de verzamelaar, Ir J. Vallen, bestaat deze collectie niet meer. Wellicht zijn enkele exemplaren terecht gekomen in de kleine verzamelingen, die de zonen Jules en Hugo hebben aangelegd. De collectie van Jules Vallen (60 à 70 stuks) is later overgegaan aan de R. K. Kweekschool te Venlo en door het bombardement totaal vernield (1944).

Na deze interessante mededelingen sluit de voorzitter de vergadering.

te Heerlen op Woensdag 13 October 1954.

Aanwezig de dames: Decker en Janssen en de heren: van Rummelen, Janssen, van Loo, Vijgen, Berger, Valk, G. van Rummelen, Mulder, Adams, Dijkstra en Bruna.

De heer van Rummelen laat een afbeelding passeren van een in de pers beschreven fossiel uit Groenland, dat van verstrekkende betekenis kan zijn. Hierover worden verdere informaties ingewonnen.

Dr Dijkstra demonstreert een drietal tezamen gegroeide twee-appels (Zie Maandblad, Jrg 42, no 6-7, pag. 63).

Van de heer Janssen wordt een steenkern van een zoetwaterschelp uit het carboon, van het geslacht *Carbonicola* gedemonstreerd. Naar aanleiding hiervan geeft de heer van Rummelen een korte uiteenzetting over het voorkomen van de verschillende zoetwaterschelpen uit het carboon.

Dr Bruna informeert naar vindplaatsen van historische potscherven in de omgeving van Brunssum. De Voorzitter kan hierop antwoorden, dat in deze streek scherven gevonden zijn uit verschillende perioden der geschiedenis, vanaf de frankische tijd tot op het tegenwoordige tijdstip.

Daarna houdt Dr Bruna een interessante causerie over de oriëntering van de honingbij op plaatsen, waar deze insecten voedsel vinden, aan de hand van geschriften van von Frisch en Lindauer. Deze causerie wordt nog aangevuld door Dr Dijkstra, met zijn waarnemingen over het zwermen der bijen.

Tenslotte doet de heer Janssen een mededeling over de bruinrode wespenorchis.

Mededelingen van de Commissie inzake wetenschappelijk onderzoek van de St.-Pietersberg, no. 30.

THE THYSANURA OF THE NETHERLANDS (APTERYGOTA, INSECTA)

by

PETR WYGODZINSKY

Universidad Nacional de Tucumán, Argentina

I.

The present paper was started as a report on the *Machilidae* and *Lepismatidae* collected in the Sint Pietersberg region by the staff of the Rijksmuseum van Natuurlijke Historie at Leiden (RNH). Various questions as to the identity of the *Thysanura* of the Netherlands arose in the course of this investigation, and when additional material became available through other sources, it was decided upon suggestion of Dr van Regteren Altena to prepare a more comprehensive paper summarizing the actual knowledge of the Dutch *Thysanura*. The assistance of Dr C. O. van Regteren Altena is gratefully acknowledged here; thanks are equally due to Dr G. Kruseman, of the Zoölogisch Museum Amsterdam (ZMA), who submitted for examination numerous interesting specimens of *Thysanura* belonging to that institution.

There are not many papers on the classification and distribution of the Dutch *Thysanura*.

In a comprehensive paper, J. Th. Oudemans (1896) mentions the following species:

Lepisma saccharina L., common in houses.

Thermobia domestica Packard, Amsterdam, in bake-houses.

Machilis maritima Leach, in some localities near the sea.

Machilis cylindrica Geoffr., in the south of the province of Limburg and near Amsterdam.

Machilis polypoda L., recorded by Snellen van Vollenhoven as occurring near Nijmegen but not checked by Oudemans.

There is no reason to doubt the determination of the two lepismatids. *Machilis maritima* corresponds to what is called to day *Petrobius brevistylis*. The lot classified as *Machilis cylindrica* (prov. of Limburg) contains two different species, viz. *Lepismachilis* ? *y-signata* and *Dilta hibernica*. It is quite impossible to identify the record of *Machilis polypoda*.

Kruseman (1946a) records *Machilis saltatrix themana* Verh. from Epse near Gorsel, province